

Povijesna analiza internacionalizacije NBA

Ivanišić, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Kinesiology Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Kineziološki fakultet Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:265:153989>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Kinesiology Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Kineziološki fakultet Osijek
Preddiplomski sveučilišni studij Kineziologija

Luka Ivanišić

POVIJESNA ANALIZA INTERNACIONALIZACIJE NBA

Završni rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Kineziološki fakultet Osijek
Preddiplomski sveučilišni studij Kineziologija

Luka Ivanišić

POVIJESNA ANALIZA INTERNACIONALIZACIJE NBA

Završni rad

JMBAG: 0267043298

e- mail: livanistic@kifos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Vesnica Mlinarević

Sumentor: izv. prof. dr. sc. Ivica Kelam

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Kinesiology Osijek
University undergraduate study of Kinesiology

Luka Ivanišić

**HISTORICAL ANALYSIS OF NBA
INTERNATIONALIZATION**

Undergraduate thesis

Osijek, 2022.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____ (navesti vrstu rada: završni / diplomski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Kineziološkog fakulteta Osijek, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju „Narodne novine“ broj 123/03., 198/03., 105/04., 174/04., 2/07.-Odluka USRH, 46/07., 63/11., 94/13., 139/13., 101/14.-Odluka USRH, 60/15.-Odluka USRH i 131/17.).
3. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Luka Ivanišić

JMBAG: 0267043298

Službeni e-mail: livanisic@kifos.hr

Naziv studija: Preddiplomski sveučilišni studij Kineziologije

Naslov rada: Povijesna analiza internacionalizacije NBA

Mentor/mentorica završnog / diplomskog rada: prof. dr. sc. Vesnica Mlinarević

U Osijeku _____ godine

Potpis _____

SAŽETAK

U radu je prikazana internacionalizacija i globalizacija najpoznatije košarkaške lige na svijetu – NBA lige. NBA liga na svom putu razvoja prošla je kroz različite etape. Stvorena je iz dvije međusobno neovisne, čak konkurentske košarkaške lige koje su se natjecale koja će od njih biti najprestižnija u Sjedinjenim Američkim Državama. Iako je u svojim počecima liga bila isključivo namijenjena bijelcima iz SAD-a, s vremenom se situacija promijenila. Internacionalizacija se dogodila na način da su se u NBA priključili igrači iz drugih država svijeta, a posljedično tome došlo je i do globalne popularnosti NBA lige. U proteklih nekoliko godina na teritoriju SAD-a NBA gubi popularnost, no u ostatku svijeta, posebno u Europi, Australiji, Kini i Brazilu popularnost NBA-a svake godine raste.

Ključne riječi: NBA, košarka, internacionalizacija, globalizacija

SUMMARY

The paper presents the internationalization and globalization of the most popular basketball league in the world - the NBA league. The NBA league went through different stages on its way to development. It was created from two mutually independent, even competitive basketball leagues that competed to be the most prestigious in the United States. Although in its beginnings the league was exclusively intended for white people from the USA, over time the situation changed. Internationalization took place in such a way that players from other countries of the world joined the NBA, and as a result, the global popularity of the NBA came. In the past few years, the NBA has been losing popularity in the US, but in the rest of the world, especially in Europe, Australia, China and Brazil, the NBA's popularity is growing every year.

Keywords: NBA, basketball, internationalization, globalization

SADRŽAJ

1. UVOD.....	8
1.1. Problem rada.....	9
1.2. Svrha i cilj rada.....	9
1.3. Metode izrade rada.....	9
1.4. Sadržaj rada	10
2. POVIJEST NBA-A.....	11
2.1. Godine osnivanja	11
2.2. 1950. i 1960. – godine uspona.....	14
2.3. 1970. Vanjski i unutarnji problemi.....	15
2.4. Golemi uspon.....	16
2.5. 2000.-te - Početak suvremenog NBA-a	17
2.6. Suvremeno doba	18
3. POVIJEST GLOBALIZACIJE	20
4. GLOBALIZACIJA DANAS.....	24
4.1. Internacionalizacija NBA-a	24
4.2. Globalizacija NBA-a.....	28
5. ZAKLJUČAK.....	31
Bibliografija	32
Popis tablica, slika i grafova.....	34

1. UVOD

75 godina stara organizacija i još uvijek u formi kao i uvijek - NBA, ili punim imenom Nacionalna košarkaška asocijacija, slavi svoju obljetnicu 2022. Ono što je počelo kao nacionalna liga prije sedam desetljeća sada je najjača i najpopularnija košarkaška liga u svijetu. Teško da je bilo koja druga sportska liga na svijetu tako uspješna. Velik dio ovog uspjeha duguje se globalizaciji koja je svoj put u NBA našla na dva načina.

Kao prvo, broj međunarodnih igrača koji nisu iz SAD-a stalno raste. Samo na All Star utakmici 20. veljače sedmorica igrača bilo je iz inozemstva, a u zadnje tri sezone europski igrači proglašeni su MVP-jem (najkorisnijim igračem): Giannis Antetokounmpo iz Grčke i Nikola Jokić iz Srbije. S Dirkom Nowitzkim, jednom od najvećih NBA zvijezda ikada, Njemačka je dobila svoju košarkašku superzvijezdu. U sezoni 21/22 od ukupno 608 igrača, njih 109 je iz inozemstva i to iz 39 različitih zemalja. Iz tog razloga ne začuđuje podatak da američka košarkaška liga postaje sve popularnija u cijelom svijetu (Kottke, 2022).

Više od 650 milijuna obožavatelja raspoređeno je po cijelom svijetu. S gotovo 18 milijardi pregleda na društvenim mrežama tijekom sezone 20/21, ne čudi da NBA ima najviše pratitelja u svijetu na Instagramu, Twitteru i TikToku među sportskim ligama (Kottke, 2022).

Prve međunarodne utakmice održane su u Izraelu 1978. godine, tijekom koje su Washington Bullets igrali protiv Maccabi Tel Aviva, nakon čega su uslijedile utakmice u Kini i na Filipinima. S „Dream Teamom“ koji je nastupio na Olimpijskim igrama u Barceloni 1992. i uvjerljivo osvojio zlato, te košarkaškim zvijezdama, među ostalima Magicom Johnsonom i Michaelom Jordanom, svjetsko je oduševljenje još više poraslo (Kottke, 2022).

U međuvremenu se redovne NBA utakmice održavaju u inozemstvu – posljednja utakmica između Milwaukee Hawksa i Charlotte Hornetsa odigrana je u Parizu. Košarka, kao i sama kultura, s godinama su postali globalni fenomen. Kako bi mogla doprijeti do svih navijača u raznim zemljama, NBA ne stavlja veliki fokus samo na komunikaciju na društvenim mrežama, već i na digitalne programe. Utakmice se prenose u više od 200 zemalja, putem pružatelja usluga streaminga, kao i drugih namjenskih platformi. George Aivazoglou, potpredsjednik NBA lige, voditelj odjela za angažman navijača i DTC Europe i Bliskog istoka, kaže u intervjuu o tome: „Navijači izvan SAD-a predstavljaju najveću priliku za rast lige. Znamo da 99% NBA fanova nikada neće ići na utakmicu uživo, tako da je digitalno

iskustvo i susret s našim fanovima gdje god oni bili ključni dio naše strategije (Kottke, 2022).“

Može se reći kako je danas NBA u Europi čvrsto ukorijenjen u smislu da se više ne može govoriti o tome da je NBA za Europu nešto novo. Čini se kako je u afirmaciji NBA-a u Europi bilo prepoznavanje europskih igrača kao super-zvijezda NBA-a. Statistike pokazuju da se samo u prethodnoj sezoni (2020./2021.) gledanost NBA utakmica povećala za 23% (Kottke, 2022).

S obzirom na te brojke, uopće nije neobično što se neprestano i povećava broj sponzora za NBA timove koji ne dolaze iz Amerike, a modni brandovi sve češće identificiraju NBA kao poželjnu oznaku na odjevnim predmetima.

1.1. Problem rada

Neosporno je da danas NBA nije samo nešto rezervirano za Sjevernu Ameriku. Jednom kad je globalizacija i internacionalizacija započela, samo je postalo pitanje koliko će se ona brzo povećavati. Ključni problem koji će ovaj rad istražiti jest pitanje kako je sama internacionalizacija započela te u kojim se fazama i smjerovima ona događala.

1.2. Svrha i cilj rada

Iz postavljenog problema rada proizlaze i svrha i cilj rada. Svrha rada je pokazati u kojoj mjeri se može reći da je NBA internacionaliziran i u kojim se sve aspektima internacionalizacija događa. Čini se kako se interes za NBA razvijao iz dva paralelna smjera: sve je više rastao broj igrača iz europskih zemalja koji su igrali NBA što je potaknulo navijače iz njihovih zemalja da više prate utakmice, a s druge strane sve je više rastao broj gledatelja što je onda poticalo mlade da se intenzivnije bave košarkom što je u konačnici i povećalo broj profesionalnih igrača NBA-a iz drugih zemalja osim SAD-a.

1.3. Metode izrade rada

Za potrebe ostvarenja ciljeva ovog rada korišteni su odgovarajući podaci do kojih se došlo slijedećim znanstvenim metodama:

1. Općim metodama istraživanja:

- a. Metodom analize i to informacija i podataka prikupljenih tijekom pisanja ovog rada

- b. Metodom deskripcije odnosno opisivanja na temelju prikupljenih podataka i literature

2. Posebnim metodama istraživanja:

- a. Metodom prikupljanja i analize podataka iz relevantne literature

1.4. Sadržaj rada

Rad se sastoji od pet glavnih poglavlja. Prvo poglavlje je uvodno poglavlje koje objašnjava motivaciju za pisanje rada, predstavlja metode pisanja te sami sadržaj rada. U drugom poglavlju prikazana je povijest razvoja NBA lige koja je prepuna obrata i kontroverzi. Treće poglavlje opisuje početak globalizacije. Od prvih igrača koji nisu bili bijelci do današnjih stotine igrača koji ne dolaze iz SAD-a. Četvrto poglavlje središnje je poglavlje u kojem je prikazana internacionalizacija i globalizacija danas. U petom i zaključnom poglavlju odgovoreno je na ciljeve rada te je doneseno vrednovanje problema rada.

2. POVIJEST NBA-A

Sezona 2021.-2022. NBA lige smatra se jubilarnom 75. sezonom. Povijest nastanka NBA-a ne može se okarakterizirati svečanom i lijepom. Realnije je reći da se radilo o pravom sukobu između više različitih organizacija koje su se svim sredstvima borile za prevlast, a samo osnivanje bilo je trenutak popuštanja sukoba kako sve organizacije koje su djelovale ne bi nestale (United Language Group, 2022).

2.1. Godine osnivanja

Smatra se da je liga osnovana 1946. kada je počela s radom Američka košarkaška udruga (BAA). Svakako, BAA je dio povijesti NBA lige, ali isto tako i Nacionalna košarkaška liga (NBL), koja je osnovana 1937. Nakon tri godine oštrog natjecanja u kasnim 1940-ima, BAA i NBL spojili su se 3. kolovoza 1949. i formirali NBA. Stoga prava 75. jubilarna sezona lige počinje tek 2024 (Mintzer & Mintzer, 2020).

Korištenjem datuma osnutka 1946., NBA je zanemarila NBL rekorde, dok je uključila BAA statistiku u službenu NBA knjigu rekorda;

Međutim, samo ime NBA lige svjedoči o ovom spajanju jednako značajnih organizacija. Nacionalna košarkaška liga plus Košarkaški savez Amerike proizvode Nacionalnu košarkašku asocijaciju. $NBL + BAA = NBA$ (Harris, 2022).

Čak i NBA knjiga rekorda iz sezone 1949.-50. potvrđuje ovu povijesnu istinu. Naime, „Košarkaška sezona 1949.-50. naišla je na novo ime koje bljeska diljem scene nacionalnih igrališta — Nacionalna košarkaška asocijacija. To je rezultat spajanja sredinom ljeta između 12-godišnje Nacionalne košarkaške lige i četiri godine starog Američkog košarkaškog saveza (Harris, 2022).“

Nacionalna košarkaška liga isprva je osnovana kao labavo organizirana košarkaška konferencija srednjeg zapada 1935. godine. Dvije godine kasnije, dužnosnici su pooštrili zahtjeve za sudjelovanjem, postavili stroža pravila o rasporedu i usvojili grandiozniji naziv intitucije (Harris, 2022).

Čak i s impresivnim National u svom nazivu, NBL je ostao prvenstveno baziran na Srednjem zapadu i regiji Velikih jezera tijekom svog razdoblja djelovanja. Unatoč svojim geografskim ograničenjima, NBL je postala prva i najstabilnija košarkaška liga svoje ere. Glavne ekipe za NBL bili su Oshkosh All-Stars, Sheboygan Red Skins i Fort Wayne Zollner Pistonsi. Tijekom izuzetno loših godina Drugog svjetskog rata, samo ta tri kluba sudjelovala su u svakoj sezoni

NBL-a, no kontinuitet koji je NBL održao postao je ključan u osnivanju nove organizacije (Mintzer & Mintzer, 2020).

Nakon Drugog svjetskog rata NBL je doživio snažan procvat. Vrhunac je doživio u sezoni 1946./1947. kada je u ligi igralo 12 klubova.

Među tim klubovima bili su Rochester Royals, Minneapolis Lakers, Tri-Cities Blackhawks i Syracuse Nationals. Ova četiri kluba i danas igraju, no s nešto promijenjenim imenima.

- Spomenuti Pistonsi sada su u Detroitu.
- Royalsi su sada Sacramento Kingsi.
- Lakersi su se preselili u Los Angeles.
- Blackhawksi su postali Atlanta Hawksi.
- Nationalsi su se transformirali u Philadelphia 76ers.

U isto vrijeme, u istoj košarkaškoj sezoni 1946.-1947., na istočnoj obali SAD-a voditelji dvorana za hokej iz Američke hokejaške lige odlučili su dodatno unovčiti svoje dvorane. Tako su omogućili košarci da se igra na velikim stadionima što je donijelo dodatne benefite i košarci i vlasnicima dvorana (Mintzer & Mintzer, 2020).

Od originalnih 11 momčadi BAA-e ostali su samo Boston Celtics, Philadelphia Warriors (sada su Golden State) i New York Knicks. Nakon samo jedne sezone, pet BAA timova je prestalo djelovati jer su pali u financijske probleme. BAA je vršio pritisak na timove iz Američke košarkaške lige te su se pet timova iz lige pridružili BAA-i. Sezoni 1947. NBL završio je s 11 aktivnih klubova, a BAA s osam (Mintzer & Mintzer, 2020).

Međutim, BAA je težio dominirati profesionalnom košarkom, a ne samo preživjeti uz NBL ili manje lige kao što je ABL. To je potaknulo BAA-ovu aktivnost s visokim ulozima izvan sezone 1948. Nije čekao da se klubovi koji igraju u BAA afirmiraju, nego su izvan sezone obećavali velike financijske iznose klubovima koji su već bili afirmirani u drugim košarkaškim ligama. Četiri kluba prihvatila su ponude. U jednom su se potezu Lakersi, Pistonsi, Royalsi i Indianapolis Kautskyji pridružili BAA-u (Mintzer & Mintzer, 2020).

Kako je BAA bio nov i borio se, privlačnost za ova četiri odmetnuta NBL tima bila je mogućnost igranja u velikim dvoranama kao što su Madison Square Garden i Boston Garden kako bi predstavili zvijezde Georgea Mikana i Boba Daviesa (Mintzer & Mintzer, 2020).

Unatoč transferu klubova, NBL je učvrstio svoj otpor novopečenom BAA-u. Kasnije izjave veterana koji su se prisjećali tih transfera čitavih klubova su podijeljene. Jedni prepoznaju taj

potez kao ključan za stvaranje velikih karijera, a drugi smatraju kako se radilo o vrlo nekorektnom potezu (Mintzer & Mintzer, 2020).

Leo Ferris, jedan od osnivača NBL-a rekao je kako se radi o objavi rata.

NBL je uspješno regrutirao nove momčadi da zamijene sve klubove koji su otišli za sezonu 1948-49, uključujući ekipu u kojoj su svi igrači bili crnci - New York Renaissance, koja se preselila u Dayton, Ohio, kako bi se natjecala u ligi (Harris, 2022).

Ferris se u međuvremenu bacio na posao spašavanja NBL-a. A imao je puno prilika za to jer je bio suvlasnik Blackhawksa, bio je vršitelj dužnosti generalnog menadžera Syracuse Nationalsa i radio je u uredu NBL lige (Harris, 2022).

Njegovi glavni potezi izvan sezone 1948. bila su dva potpisa koji su BAA lišili vrhunskog talenta. Ferris je uvjerio Ala Cervija da napusti Royalsa koji su vezani za BAA i potpiše s Nationalsima iz NBL-a. Zatim je došla informacija da su Ferrisovi Nationalsi iz malog grada nadmašili ponudu BAA-ovih New York Knicksa za napadača debitanta Dolpha Schayesa, koji će sa Syracuseom postati dio NBA all-star momčadi (Harris, 2022).

U proljeće 1949. dogodio se Ferrisov najhrabriji potez, koji je uglavnom zaboravljen, ali ga se ne smije podcijeniti (Harris, 2022).

Ferris je potpisao ugovor s pet igrača sa Sveučilišta Kentucky i dao im vlastiti klub u NBL-u: Indianapolis Olympians. Ovih pet igrača, predvođenih superzvijezdom, centrom Alexom Grozom, doveli su Kentucky do dva NCAA naslova i Sjedinjene Države do zlatne medalje u košarci na Olimpijskim igrama 1948. (otuda i naziv njihovog novog kluba koji je bio u vlasništvu igrača). Taj je potez izbacio BAA iz Indianapolisa - Kautskyjevi su se ugasili - i vratio se NBL na glavno košarkaško tržište (Harris, 2022).

Tako se NBL osvetio BAA na način da su iz lige pokupili najveće talente.

Obje strane ipak su shvatile da ukoliko ne počnu djelovati zajedno nikada ne će moći rasti zbog usredotočenosti na sukobe čime se gube i navijači i igrači. Zbog toga je „mirovni sporazum“ potpisan na kraju 1949. čime je osnovan NBA (Harris, 2022).

Osoba odgovorna za spajanje dviju liga bila je Maurice Podoloff, ugledni odvjetnik koji je bio na čelu BAA od samog početka. Podoloff je također bio predsjednik američke Hokejaške lige i osnivač New Haven Arene koju je otvorio sredinom 1920-ih sa svojom braćom. Bio je više upućen u pravo i nekretnine nego što je bio u sport. Međutim, to što je bio dobar pregovarač

dobro mu je poslužilo dok je imao posla u pokušaju spajanja različitih osobnosti vlasnika momčadi (Mintzer & Mintzer, 2020).

Od 17 izvornih NBA klubova od spajanja, samo ih je osam preživjelo. Pet ih ima prvoligaške korijene u NBL-u, a tri u BAA (Mintzer & Mintzer, 2020).

1949., kad je NBA osnovan, klubovi koji su htjeli biti dio NBA-a morali su platiti 10 tisuća dolara po sezoni. Danas je taj iznos 300 milijuna dolara po sezoni (Mintzer & Mintzer, 2020).

2.2. 1950. i 1960. – godine uspona

Nova liga imala je sedamnaest franšiza smještenih u mješavini velikih i malih gradova, kao i velike arene i manje dvorane i oružarnice. Sve do 1950. godine broj momladi varirao je, a 1951. dosegla je minimum od svega osam klubova.: New York Knicks, Boston Celtics, Philadelphia Warriors, Minneapolis Lakers, Rochester Royals, Fort Wayne Pistons , Tri-Cities Blackhawks i Syracuse Nationals, koji su svi ostali u ligi i danas, iako se posljednjih šest na kraju preselilo. Kako se smanjivao broj franšiza, dogodilo se i to da su se mjesta iz kojih klubovi dolaze pomaknuli s malih naselja na velike gradove. Hawksi su se 1951. preselili iz Tri-Citiesa u Milwaukee, a potom u St. Louis, 1955. Rochester Royals preselili su se iz Rochesteru, New York, u Cincinnati 1957., a Pistonsi su se preselili iz Fort Waynea, Indiana, u Detroit, 1957 (Fromal, 2013).

Iako je danas nezamislivo gledati NBA u kojemu bi igrali samo bijelci, tek 1947. je za NBA zaigrao Wataru Misaka. On je postao prvi ne-bijeli igrač koji je igrao u NBA-u (ranije je spomenuti tim iz New Yorka igrao, no oni su bili dio NBL-a). Hunter je izbačen iz momčadi tijekom trening kampa, ali nekoliko je afroameričkih igrača igralo u ligi kasnije te godine, uključujući Chucka Coopera s Celticsima, Nathaniela "Sweetwater" Cliftona s Knicksima i Earla Lloyda s Washington Capitolsom. Prva velika momčad koja je u određenom razdoblju bila potpuno dominantna bili su Celticsi. Osvojili su pet sezona zaredom. S vremenom je postalo jasno da postoje određene manjkavosti u postojećim pravilima te je zbog toga uvedena novost o trajanju napada. Napad nije smije biti duži od 24 sekunde. Ako neka ekipa ne bi pokušala zabiti koš ili ne bi imala inicijativu, onda se lopta dodjeljuje protivničkoj ekipi. To pravilo ostalo je do danas (Fromal, 2013).

Godine 1957., centar Bill Russell pridružio se Boston Celticsima, u kojima su već bili Bob Cousy i trener Red Auerbach, i vodio franšizu do jedanaest NBA naslova u trinaest sezona. Centar Wilt Chamberlain ušao je u ligu s Warriorsima 1959. i postao dominantna individualna zvijezda 1960-ih, postavljajući nove rekorde u jednoj utakmici u pogocima (100) i skokovima

(55). Russellovo rivalstvo s Chamberlainom postalo je jedno od najvećih rivalstava u povijesti američkih momčadskih sportova (Moreland, 2011).

Šezdesete su bile pod dominacijom Celticsa. Predvođen Russellom, Cousyjem i Auerbachom, Boston je osvojio osam uzastopnih naslova prvaka u NBA ligi od 1959. do 1966. Ovaj niz naslova najduži je u povijesti NBA lige. Nisu osvojili naslov 1966.-67, ali su ga vratili u sezoni 1967-68 i ponovili 1969. Dominacija je iznosila ukupno devet od deset naslova prvenstva 1960-ih (Fromal, 2013).

Kroz to razdoblje, NBA se nastavila razvijati prelaskom Minneapolis Lakersa u Los Angeles, Philadelphia Warriorsa u San Francisco, Syracuse Nationalsa u Philadelphiju da bi postali Philadelphia 76ers, i St. Louis Hawksa koji su se također preselili u Atlantuu kao dodatak svojim prvim franšizama za proširenje. Chicago Packers (sada Washington Wizardsi) postali su deveta NBA momčad 1961. Od 1966. do 1968. liga se proširila s 9 na 14 momčadi, uvodeći Chicago Bullse, Seattle SuperSonicse (sada Oklahoma City Thunder), San Diego Rocketse (koji su se preselili u Houston četiri godine kasnije), Milwaukee Bucks i Phoenix Suns (Fromal, 2013).

Godine 1967. liga se suočila s novom vanjskom prijetnjom osnivanjem Američkog košarkaškog saveza (ABA). Lige su započele rat nadmetanja. NBA je dobila najvažniju koledž zvijezdu tog doba, Kareema Abdul-Jabbara (tada poznatog kao Lew Alcindor). Međutim, vodeći strijelac NBA lige, Rick Barry, prešao je u ABA, kao i četiri veteranska suca (Fromal, 2013).

Godine 1969. Alan Siegel, koji je godinu dana prije nadgledao dizajn Jerry Diorovog logotipa Major League Baseballa, stvorio je moderni NBA logo. siluetu Jerryja Westa, temeljenu na fotografiji Wena Robertsa. NBA nije htjela potvrditi da je određeni igrač korišten za logo jer, žele ga institucionalizirati, a ne individualizirati. Kulturni logotip debitirao je 1971. (s malom promjenom slova na NBA natpisu 2017.) i ostao će stalni dio NBA brenda (Moreland, 2011).

2.3. 1970. Vanjski i unutarnji problemi

Razdoblje oko 1970. općenito se smatra razdobljem u kojemu je bilo određenih problema oko djelovanja organizacije. Osim što je osnovana ABA liga, pojavili su se i problemi s igračima koji su konzumirali drogu.

ABA je pridobila nekoliko velikih imena 1970-ih, uključujući Juliusa Ervinga iz Virginia Squiresa, djelomično zato što je timovima omogućila da potpišu ugovor sa studentima. NBA

se u tom razdoblju brzo proširila. Od 1966. do 1974. NBA je narasla s devet franšiza na 18. Godine 1970. Portland Trail Blazersi, Cleveland Cavaliers i Buffalo Braves (sada Los Angeles Clippersi) debitirali su proširivši ligu na 17. New Orleans Jazz (sada u Utahu) pojavio se 1974. čime je ukupan broj porastao na 18. Nakon sezone 1976., lige su postigle nagodbu koja predviđa dodavanje četiri franšize ABA u NBA, povećavajući broj franšiza u ligi u to vrijeme na 22. Time je i ABA liga prestala postojati. Dodane franšize bile su San Antonio Spurs, Denver Nuggets, Indiana Pacers i New York Nets (sada Brooklyn Nets). Neke od najvećih zvijezda ovog doba bili su Abdul-Jabbar, Barry, Dave Cowens, Erving, Elvin Hayes, Walt Frazier, Moses Malone, Artis Gilmore, George Gervin, Dan Issel i Pete Maravich. Međutim, na kraju desetljeća zabilježen je pad TV gledanosti, slaba posjećenost i problemi s igračima povezani s drogom (Gelso, 2009).

2.4. Golemi uspon

Druga izmjena u pravilima uvedena je upravo iz ABA lige. Naime, uvedena je takozvana „trica“ pogodak iz veće daljine koji umjesto dva donosi tri boda.

Iste godine, novaci Larry Bird i Magic Johnson pridružili su se Boston Celticsima i Los Angeles Lakersima, čime je započeo period značajnog porasta interesa navijača za NBA. Njih su se dvojica susreli 1979. u utakmici košarkaškog prvenstva NCAA Division I, a kasnije su igrali jedan protiv drugog u tri NBA finala (1984., 1985. i 1987.). U 10 sezona 1980-ih, Johnson je vodio Lakerse do pet naslova dok je Bird vodio Celticse do tri naslova. Također u ranim 1980-ima, NBA je dodao još jednu proširenu franšizu, Dallas Mavericks, čime je ukupan broj momčadi porastao na 23. Kasnije je Larry Bird osvojio prva tri natjecanja u šutiranju trica. 1. veljače 1984. David Stern postao je povjerenik NBA lige. Stern je prepoznat kao onaj koji je imao glavnu ulogu u rastu lige tijekom svoje karijere (Gelso, 2009).

Michael Jordan je ušao u ligu 1984. s Chicago Bullsima, potaknuvši veći interes za ligu. Godine 1988. i 1989. četiri su grada ispunila svoje želje jer su Charlotte Hornetsi, Miami Heat, Orlando Magic i Minnesota Timberwolves debitirali u NBA ligi, čime je ukupan broj timova iznosio 27. Detroit Pistonsi osvojili su uzastopna NBA prvenstva 1989. i 1990., predvođeni trenerom Chuckom Dalyjem i bekom Isiahom Thomasom. Jordan i Scottie Pippen doveli su Bullse do dva troboja u osam godina tijekom sezona 1991.-1998. Hakeem Olajuwon osvojio je uzastopne naslove s Houston Rocketsima 1994. i 1995. godine (Adams, 2022).

Olimpijski košarkaški Dream Team 1992., prvi koji je koristio sadašnje NBA zvijezde, sadržavao je Michaela Jordana kao voditelja, uz Birda, Johnsona, Davida Robinsona, Patricka

Ewinga, Scottieja Pippena, Clydea Drexlera, Karla Malonea, Johna Stocktona, Chrisa Mullina i Charlesa Barkley. Momčad je izabrana u Naismith Memorial Basketball Hall of Fame-u, dok je 11 od 12 igrača (zajedno s tri od četiri trenera) uvršteno kao pojedinci. Godine 1995. NBA se proširila na Kanadu s dodatkom Vancouver Grizzliesa i Toronto Raptorsa. Godine 1996. NBA je osnovala žensku ligu, Žensku nacionalnu košarkašku asocijaciju (WNBA) (Adams, 2022).

2.5. 2000.-te - Početak suvremenog NBA-a

Godine 1998. vlasnici NBA lige započeli su lockout koji je obustavio sve poslove u ligi dok se ne postigne novi ugovor o radu, što je dovelo do toga da je sezona prepolovljena. San Antonio Spursi su osvojili naslov prvaka na kraju sezone 1998/99, postavši prva bivša ABA momčad koja je osvojila naslov prvaka NBA lige (Donatien, 2020).

Nakon raspada prvenstva Chicago Bullsa u ljeto 1998., Zapadna konferencija je dominirala. Los Angeles Lakersi trenera Phila Jacksona i San Antonio Spursi Gregga Popovicha zajedno su ostvarili 13 finala u 16 sezona, s 10 naslova. Tim Duncan i David Robinson osvojili su prvenstvo 1999. sa Spursima, a Shaquille O'Neal i Kobe Bryant započeli su 2000. s tri uzastopna naslova prvaka za Lakerse. Spursi su vratili naslov 2003. protiv Netsa. Godine 2004. Lakersi su se vratili u finale, samo da bi u pet utakmica izgubili od Detroit Pistonsa (Donatien, 2020).

Imidž lige narušio je nasilni incident između igrača i navijača u utakmici između Indiana Pacersa i Detroit Pistonsa u studenom 2004. godine. Kao odgovor, igrači su suspendirani na ukupno 146 utakmica s ukupnim gubitkom od 11 milijuna dolara na plaći, a liga je pooštrila mjere sigurnosti i ograničila prodaju alkohola (Donatien, 2020)..

Dana 19. svibnja 2005., povjerenik Stern svjedočio je pred Odborom za reformu vlade Predstavničkog doma Kongresa SAD-a o aktivnostima NBA-a u borbi protiv upotrebe steroida i drugih lijekova za poboljšanje performansi. NBA je svoj program testiranja na droge započeo 1983. i znatno ga poboljšao 1999. U sezoni 1999.–2000. svi su igrači bili nasumično testirani tijekom trening kampa, a svi novaci dodatno su testirani još tri puta tijekom regularne sezone. Od gotovo 4200 testova na steroide i lijekove za poboljšanje performansi provedenih tijekom šest sezona, samo je tri igrača potvrđeno pozitivno na NBA program droga, svi su odmah suspendirani, a u vrijeme svjedočenja nitko nije igrao za NBA (Donatien, 2020)..

Nakon što su Spursi ponovno osvojili prvenstvo 2005., finale 2006. uključilo je dvije franšize koje su prvi put nastupile u finalu. Miami Heat, predvođen svojom zvijezdom šuterom, Dwyaneom Wadeom i Shaquilleom O'Nealom, koji je bio razmijenjen iz Lakersa tijekom ljeta 2004., pobijedio je u seriji nad Dallas Mavericksima. Dominacija Lakersa/Spursa nastavljena je 2007. godine kada su Spursi u četiri utakmice pobijedili Cleveland Cavalierse predvođene LeBronom Jamesom. U finalu 2008. odigrana je uzvratna utakmica najvećeg rivalstva lige, Boston Celticsa i Los Angeles Lakersa, pri čemu su Celticsi pobijedili, za svoje 17. prvenstvo. Lakersi su uzastopno osvojili naslov prvaka 2009. i 2010. protiv Orlando Magica i Celticsa. NBA All-Star utakmica 2010. održana je na stadionu Cowboys pred najvećom publikom ikada, 108.713 gledatelja (Donatien, 2020).

Sudački lockout započeo je 1. rujna 2009., kada je istekao ugovor između NBA i njezinih sudaca. Prve predsezonske utakmice odigrane su 1. listopada 2009., a korištene su zamjenske suce iz WNBA i NBA razvojne lige, što je prvi put da su zamjenski suci korišteni od početka sezone 1995./96. NBA i redovni suci postigli su dogovor 23. listopada 2009 (Donatien, 2020)..

Na početku sezone 2010./11. slobodni LeBron James i Chris Bosh potpisali su ugovor s Miami Heatom, pridruživši se Dwyaneu Wadeu i formirali veliku trojku. Heat je dominirao ligom, stigavši do finala četiri godine zaredom. Godine 2011. ponovno su se suočili s Dallas Mavericksima, ali su izgubili od momčadi koju je vodio Dirk Nowitzki. Osvojili su uzastopne naslove 2012. i 2013. protiv Oklahoma City Thundera i Spursa, a izgubili su ponovnu utakmicu od Spursa u finalu 2014. godine (Donatien, 2020)..

Sezona 2011./12. započela je još jednim lockoutom, četvrtim u ligi. Nakon što je prvih nekoliko tjedana sezone otkazano, igrači i vlasnici ratificirali su novi kolektivni ugovor 8. prosinca 2011., postavljajući skraćenu sezonu od 66 utakmica. Dana 1. veljače 2014. povjerenik David Stern otišao je u mirovinu nakon 30 godina na toj poziciji, a naslijedio ga je njegov zamjenik Adam Silver (Donatien, 2020)..

2.6. Suvremeno doba

Nakon četiri sezone s Miami Heatom, LeBron James se vratio u Cleveland Cavalierse za sezonu 2014./15. Vodio je tim do njihovog drugog finalnog nastupa uz pomoć Kyrieja Irvinga i Kevina Lovea. Golden State Warriors su u šest utakmica svladali Cavalierse predvođene Splash Brothersom Stephenom Curryjem i Klayem Thompsonom. Cavaliersi i Warriorsi su se sučelili u finalu rekordna četiri uzastopna puta. U sezoni 2015-16, Warriorsi su završili

sezonu 73-9, što je najbolji rezultat sezone u povijesti NBA lige. Međutim, Cavaliersi su prevladali rezultatski deficit od 3-1 u finalu i osvojili svoje prvo prvenstvo te sezone. U sezoni 2016/17, Warriorsi su imali koristi od angažiranja slobodnog igrača Kevina Duranta. Warriorsi su pobijedili u finalima 2017. i 2018. protiv Cavaliersa. Nakon odlaska Jamesa 2018., prekinut je niz nastupa Cavaliersa u doigravanju i finalu. Warriorsi su se vratili za peti uzastopni nastup u finalu 2019., ali su izgubili od Toronto Raptorsa, koji su osvojili svoje prvo prvenstvo nakon što su kupili Kawhija Leonarda (Vijay, 2022).

Sezona 2019.–20. prekinuta je na neodređeno vrijeme 11. ožujka 2020. zbog pandemije COVID-19, nakon što je centar Utah Jazz Rudy Gobert bio pozitivan na koronavirus. Dana 4. lipnja 2020. Upravni odbor NBA lige izglasao je nastavak sezone u formatu od 22 momčadi s 8 utakmica nositelja po momčadi i regularnim formatom doigravanja, pri čemu se sve utakmice igraju u mjehuru u Walt Disney Worldu bez ikakvih navijača. U ovoj je eri također zabilježen kontinuirani pad gledanosti NBA lige iz godine u godinu. Između 2012. i 2019. liga je izgubila 40 do 45 posto svoje gledanosti. Dok se nešto od toga može pripisati ograničenijem televizijskim prijenosu, druge profesionalne lige, poput NFL-a i MLB-a, zadržale su stabilnu gledanost. Uvodna utakmica finala 2020. između Los Angeles Lakersa i Miami Heata dovela je samo 7,41 milijuna gledatelja na ABC, prema The Hollywood Reporteru. To je navodno najniža gledanost viđena za finale barem od 1994. godine, kada se ukupna gledanost počela redovito bilježiti i predstavlja pad od 45 posto u odnosu na prvu utakmicu između Golden State Warriorsa i Toronto Raptorsa, koja je godinu dana ranije imala 13,51 milijuna gledatelja. Neki ovaj pad pripisuju političkim stavovima koje zauzimaju liga i njeni igrači, dok drugi glavnim razlogom pada smatraju upravljanje opterećenjem, neravnomjernu raspodjelu talenata između konferencija i smanjenje broja mlađih gledatelja (Vijay, 2022).

S druge strane, broj gledatelja širom svijeta neprestano se povećava.

3. POVIJEST GLOBALIZACIJE

NBA je potpuni proizvod američkog kontinenta. Ipak, vrlo brzo, već 1947. za NBA je zaigrao već spomenuti Amerikanac japanskih korijena. Širenje NBA-a nije se odvijalo samo na taj način. Glavni odgovorni za širenje košarke bili su katolički misionari unutar organizacije YMCA koji su sport košarku prenijeli u dijelove Afrike i Istočnu Aziju. Tako se popularizirala sama košarka, no NBA je krenuo izvan Amerike drugim putem (Krasnoff, 2017).

Američki igrači sa svojom aurom mladosti, snage i energije, dali su nove stupnjeve modernosti igri i pomogli njezinu implementaciju u srednjoj i istočnoj Europi, kao i emigranti koji su se vraćali kući. Košarka je postala de facto nacionalni sport u Kini 1930-ih, dok su kineski treneri dodatno proširili igru dok su trenirali momčadi u susjednim zemljama poput Kambodže. Oslobođanje okupirane Europe, Afrike i Azije od strane Saveznika 1944.-1945. samo je učvrstilo dobru sliku košarke, iako joj je u većini svijeta nedostajala široka popularnost i komercijalna privlačnost koju je primjerice imao nogomet (Krasnoff, 2017).

Sredinom 1940-ih, naponi da se pokrene profesionalna košarkaška liga u Sjedinjenim Državama imali su koristi od dva trenda: ratnog entuzijazma zemlje za sport i potrebe da se popune često prazni stadioni. Kada je 1947. osnovana organizacija koja je naposljetku postala NBA, skauti, treneri i vlasnici bili su usredotočeni na solventnost i opstanak, a ne na pronalaženje vrhunskih talenata iz sve veće inozemne grupe igrača. Ipak, prvi ligaški sastavi nisu bili posve lišeni međunarodne reprezentacije. Prvi NBA igrač rođen u inozemstvu bio je Henry Biasatti 1946., a 1950-ih liga u nastajanju je draftirala svoje prve igrače iz inozemstva. Ali prvi igrač rođen u Europi i obučen u NBA dresu bio je Francuz Hervé Dubuisson, koji je igrao za New Jersey Nets u ljeto 1984 (Krasnoff, 2017).

Dubuissonov kratki boravak u Sjedinjenim Državama nagovijestio je priljev međunarodnih igrača. U početku je to bilo tek 1980-ih, jer su ljudi kao što su Nigerijac Hakeem Olajuwon i Nijemac Detlef Schrempf bili birani iz NCAA (Državni sportski koledž). Ali pad Željezne zavjese i raspad Sovjetskog Saveza omogućili su ulazak igrača koji su trenirali u inozemstvu, profesionalaca koji su često u potpunosti zaobilazili NCAA krug, uključujući Zydrunas Ilgauskasa iz Litve i Tonija Kukoča iz Hrvatske (Krasnoff, 2017).

Prva NBA međunarodna egzibicijska utakmica održana je u Izraelu 1978. Svjetski prvak Washington Bullets igrao je protiv Maccabi Tel Aviva, momčadi Međunarodne košarkaške federacije (FIBA). Iako je utakmica bila samo egzibicija, činjenica da je NBA momčad

izgubila 98-87 od međunarodne momčadi pokazala se dobrom školom iskustva za Buletse. Odigrali su još tri egzibicijske utakmice u Kini i na Filipinima tijekom 1970-ih (United Language Group, 2022).

Sredinom 1980-ih, prisutnost NBA lige na međunarodnoj pozornici rasla je, a NBA momčadi igrale su utakmice u Kini, Njemačkoj, Izraelu, Rusiji, Italiji itd (United Language Group, 2022).

Osim međunarodnih igara, 1980-ih također je došlo do priljeva stranih NBA igrača poput Kikija Vandeweghea, Detlefa Schrempfa i Hakeema Olajuwona. Strani igrači dali su zemljama heroje iz rodnog grada za kojeg su mogli navijati, stvarajući jasne favorite NBA momčadi u inozemstvu (United Language Group, 2022).

Ovi rani regruti bili su pod utjecajem NBA brenda košarke, koji se sve više emitirao u domovima diljem svijeta i predstavljao trijumf marketinškog modela lige. Počevši od 1984. pod tadašnjim povjerenikom Davidom Sternom, liga je proširila svoj doseg u inozemstvu kako bi izgradila nove baze obožavatelja kako bi održala svoju budućnost. Suparništvo Boston Celticsa i Los Angeles Lakersa napredovalo je i potaknulo novo zanimanje za košarku kod kuće i u inozemstvu. Dolazak Michaela Jordana potaknuo je snove mladih diljem svijeta koji su čeznuli biti poput Mikea (United Language Group, 2022).

Imidž i financijski status NBA lige 1970-ih bili su u ozbiljnim problemima. U korijenu krize identiteta lige bila je dominantna prisutnost afroameričkih sportaša i rasističke patologije koje su se kroz povijest artikulirale na crnačku muževnost, a sada su uključene u kontekst profesionalna košarka. Ukratko, NBA je bilo teško postići financijski uspjeh s obzirom na negativan imidž 1970-ih. Međutim, David Stern transformirao je deficite 17 od 23 momčadi nakon što je postao povjerenik NBA lige 1984. Nakon toga, 20 od 30 momčadi prijavilo je dobit u 2008. Na pitanje o najvećem izazovu s kojim se suočio kao povjerenik, Stern je odgovorio na sljedeći način: „Pa, mislim da je najveći izazov bio problem za koji su ljudi mislili i sugerirali da je to zbog rase naših igrača - jer su ligu pretežno činili Afroamerikanci - liga nije mogla uspjeti, a to je bio jako veliki problem. (...) imamo veći postotak Afroamerikanaca. Pokazali smo da navijači u Americi i diljem svijeta jednostavno žele vidjeti izvedbu. Nije ih briga za etničku pripadnost ili nacionalnost naših igrača.“ Stern je objasnio da je bilo vrlo teško promovirati NBA momčadi u kojima su Afroamerikanci početkom 1980-ih činili većinu igrača (Chiba, 2012).

Ukratko, David Stern uveo je politiku borbe protiv droga i ograničenje plaća u NBA i uspostavio višestrani marketinški i zabavni konglomerat koji uključuje više od dvadeset odjela, uključujući NBA Properties, NBA Entertainment, NBA International i NBA Ventures. Na semiotičkoj razini, NBA je koristio medijsku zabavu, uključujući kabelsku televiziju, kako bi poboljšao imidž NBA-a i njegovih igrača. Andrews (1997) govori o metodama koje su se u NBA koristile za predstavljanje superzvijezda poput Larryja Birda, Magic Johnsona i Michaela Jordana na sljedeći način: „Još instrumentalnija faza u populariziranom rasnom preslagivanju NBA-a u održiv komercijalni proizvod usmjeren na stvaranje Michaela Jordana kao sveameričke ikone—proces i fenomen koji je iskoristio i njegovao rasno prihvatljiv semiotički prostor koji su inicirali Bird i Johnson i uveo još unosniju eru popularnog prihvaćanja NBA lige. Ukratko, putem međusobno osnažujućih narativnih strategija koje su koristili Nike, NBA i mnoštvo drugih korporativnih interesa, Jordan je konstruiran kao rasno nesvrstana (dakle neprijeteća) crnačka verzija bjelačkog kulturnog modela (Chiba,2012).“

Ukratko, NBA je postigla transformaciju negativne slike zloćudnih Afroamerikanaca povezanih s drogom preko Michaela Jordana u nove sveameričke ikone putem emitiranja u televizijskim i reklamnim strategijama vezanim uz Nike. Nadalje, na pitanje o strategiji upravljanja NBA momčadi od 1984. godine, Stern je odgovorio sljedeće:

„Prvo su bile zgrade, stadioni. Svaki stadion u NBA između 1987. i 2000. bio bi novi ili obnovljen, pa kako su arene postajale veće, postajale su sve više usmjerene na zabavu za bogataše s klupskim sjedalima i povećanim приходima. Drugi čimbenik bio je rast lokalnog kabelskog i američkog televizijskog tržišta. Tako da su naši timovi dobivali više prihoda od svojih lokalnih ili gradskih televizijskih prijenosa, a NBA je postajao popularan na nacionalnoj razini tako da su televizijska plaćanja rasla. A treće je, da tako kažem, sportski marketing. Michael Jordan i NIKE započeli su eru u kojoj super-zvijezde NBA-a služe kao reklama za poznate sportske marke(Chiba,2012).

Razlozi poboljšanog upravljanja NBA momčadima bili su porasti:

1. prihoda od ulaznica na temelju nove izgradnje i obnove svake arene
2. naknada za prava emitiranja
3. sponzorstava na temelju sportskog marketinga

Osim toga, Stern je primijetio sinergijske učinke NBA robne marke s ova tri aspekta. Kao rezultat toga, vrijednost imovine NBA timova porasla je sa 15 milijuna dolara 1984. na 400

milijuna dolara 2008. Nadalje, kada su ga upitali o razlikama između upravljanja sportskim i ostalim poslovima, odgovorio je:

„Glavna razlika između sporta i redovnog poslovanja je da zbog prirode vlasništva i želje za pobjedom – ponekad su vlasnici potaknuti da donesu neekonomične odluke da potroše novac na igrače u svrhu pobjede, iako je kao grupa samo jedna momčad mogla pobijediti, a ostali rashodi ne bi bili uspješni. Dakle, to je posao u kojem je menadžmentu ponekad pobjeda važnija od profitabilnosti.“ (Chiba,2012., 152).

Ukratko, dok je redovnom poslovanju na prvom mjestu stjecanje dobiti, neki su vlasnici donijeli neekonomične odluke zbog želje za pobjedom u sportu. Na primjer, Phoenix Sunsi su osigurali Shaquillea O'Neala iz Miami Heata, a Dallas Mavericksi su dobili Jasona Kidsa uoči utakmica play-offa 2008. Shaquillea O'Neala mijenjao je Miami Heat u Phoenix Sunse za Marcusa Banksa i Shawna Mariona. S druge strane, Jason Kidd je bio razmijenjen od strane New Jersey Netsa s Malikom Allenom i Antoineom Wrightom u Dallas Maverickse za Mauricea Agera, DeSagana Diopa, Devina Harrisa, Trentona Hassella i Keitha Van Horna. Stern je to istaknuo kao slučajeve neekonomičnih odluka. Naravno, NBA ima ograničenje plaća za svaku momčad. Stoga su Sunsi i Mavericksi morali platiti porez ligi (Chiba,2012).

Ovaj ekonomski presjek iznimno je važan za ranu globalizaciju NBA-a. Vrlo brzo postalo je jasno da ukoliko timovi žele pobijediti, a svi su to željeli, ne će biti dovoljno da igrači budu samo bijelci iz Amerike, nego da se moraju početi uključivati i drugi igrači. To je označilo početak internacionalizacije u vidu igrača. Drugi dio globalizacije započeo je upravo na način da je cilj bio povećati financijsku stabilnost lige koja se našla u velikim problemima, a to se napravilo tako da se od igrača koji nisu bili poželjni i prikladni stvorilo super-zvijezde koje su svi prihvatili. Za povećanje stabilnosti, kako je istaknuto, bili su potrebni i drugi čimbenici, no naposljetku sve se može svesti pod jedan nazivnik – dobar marketing koji je uslijedio internacionalizacijom.

Ovi rani koraci povećanja kvalitete same igre i povećanje financijske stabilnosti lige učinili su temelj suvremenoj globalizaciji NBA-a.

4. GLOBALIZACIJA DANAS

Ranije u radu opisano je kako se globalizacija i internacionalizacija NBA-a događa iz dva različita smjera – igrači koji iz stranih liga dolaze igrati u NBA te gledanost i marketing koji prate NBA. Dokazano je kako prvi aspekt pomaže drugom aspektu pa je globalizacija započela prvenstveno uvođenjem stranih igrača u NBA. Iz tog razloga globalizacija NBA-a danas bit će analizirana prvo pomoću udjela stranih igrača koji igraju NBA, a zatim pomoću gledanosti i marketinških pokazatelja.

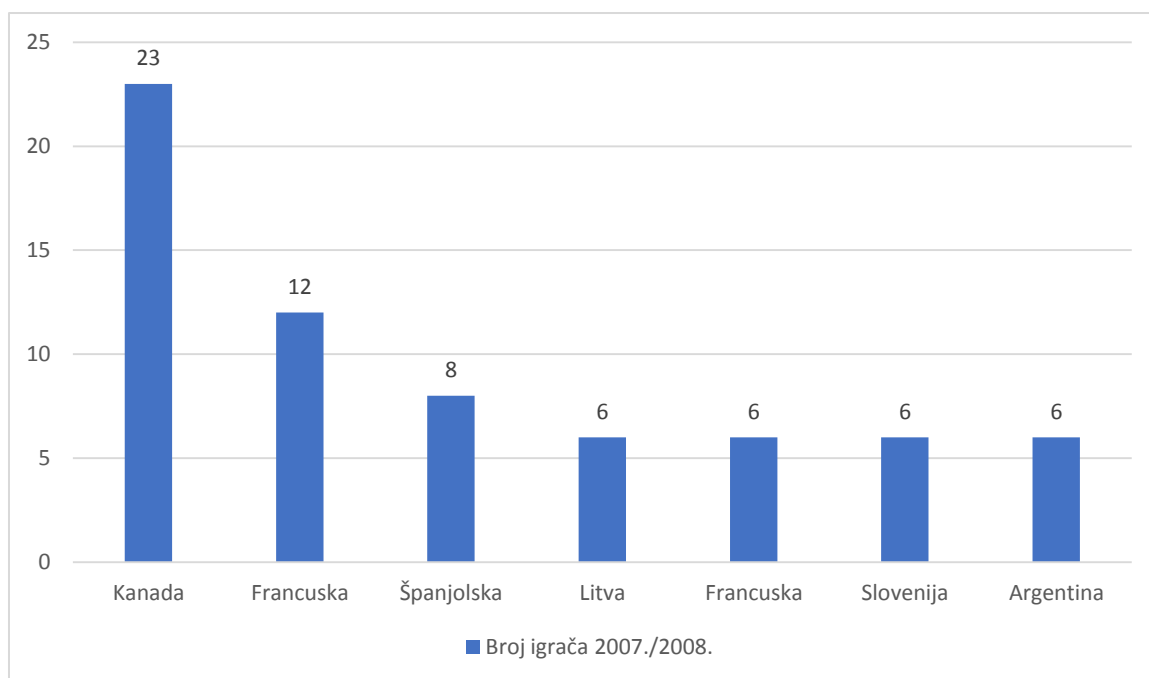
4.1. Internacionalizacija NBA-a

Kako bi se dobila jasna slika o tome koliko je NBA globaliziran i kako je išao tijekom globalizacije napraviti će se analiza iz dva aspekta.

Prvi promatrani aspekt bit će usporedba broja i udjela igrača koji su rođeni izvan SAD-a u tri sezone – 2000./2001., 2007./2008. te 2022./2023. kako bi se stekao uvid u trend, a zatim će se detaljnije analizirati sezona 2022./2023. kako bi se stekao uvid u plaće i pozicioniranje igrača.

Broj igrača rođenih u inozemstvu registriranih u NBA momčadima drastično je porastao s 57 (iz 31 zemlje) u razdoblju 2000./2001. na 109 (iz 44 zemlje) u razdoblju 2007./2008., a danas je taj broj 301, no iz 50 zemalja svijeta. Značajno je porastao broj igrača (više od deset puta, no broj država iz kojih igrači dolaze nije toliko porastao. Stopa igrača rođenih u inozemstvu u ukupnom broju igrača u NBA je također porasla s 11,3% na 19,8%, tijekom ovog razdoblja. Ovaj rezultat znači da NBA postaje sve globalnija liga. U NBA ligi ima osam španjolskih, šest litvanskih, šest francuskih, šest slovenskih, šest brazilskih i šest argentinskih igrača. To su zemlje iz kojih ima pet ili više igrača. Iz drugih zemalja svijeta dolazi još 35 igrača (ESPN, 2022).

Graf 4.1. Broj stranih igrača u NBA-u u sezoni 2007./2008.

Izvor: Autor rada

Pokazalo se kako igrači koji dolaze iz Južne Amerike nerijetko imaju tendenciju prvo zaigrati u europskim ligama pa čak 78% igrača iz Južne Amerike koji igraju u NBA-u došlo je iz europskih liga. Udjelom je najveći dio igrača sa sjevernoameričkog kontinenta (iz Kanade), a zatim iz Zapadne Europe. Danas se ovaj trend nešto promijenio pa najviše igrača dolazi iz zemalja Jugoistočne Europe, no više o tome govorit će se u nastavku.

Ovaj pristup uspoređivao je broj igrača rođenih izvan Sjedinjenih Američkih Država u sezoni 2000./2001. s onima u sezoni 2007./2008., a zatim u sezoni 2022./2023. Kao rezultat toga, broj Europljana porastao je s 32 na 68 te u konačnici na 125. Broj igrača koji dolaze iz Južne i Srednje Amerike porastao je s 13 na 25, a u konačnici na 33 (NBA, 2022).

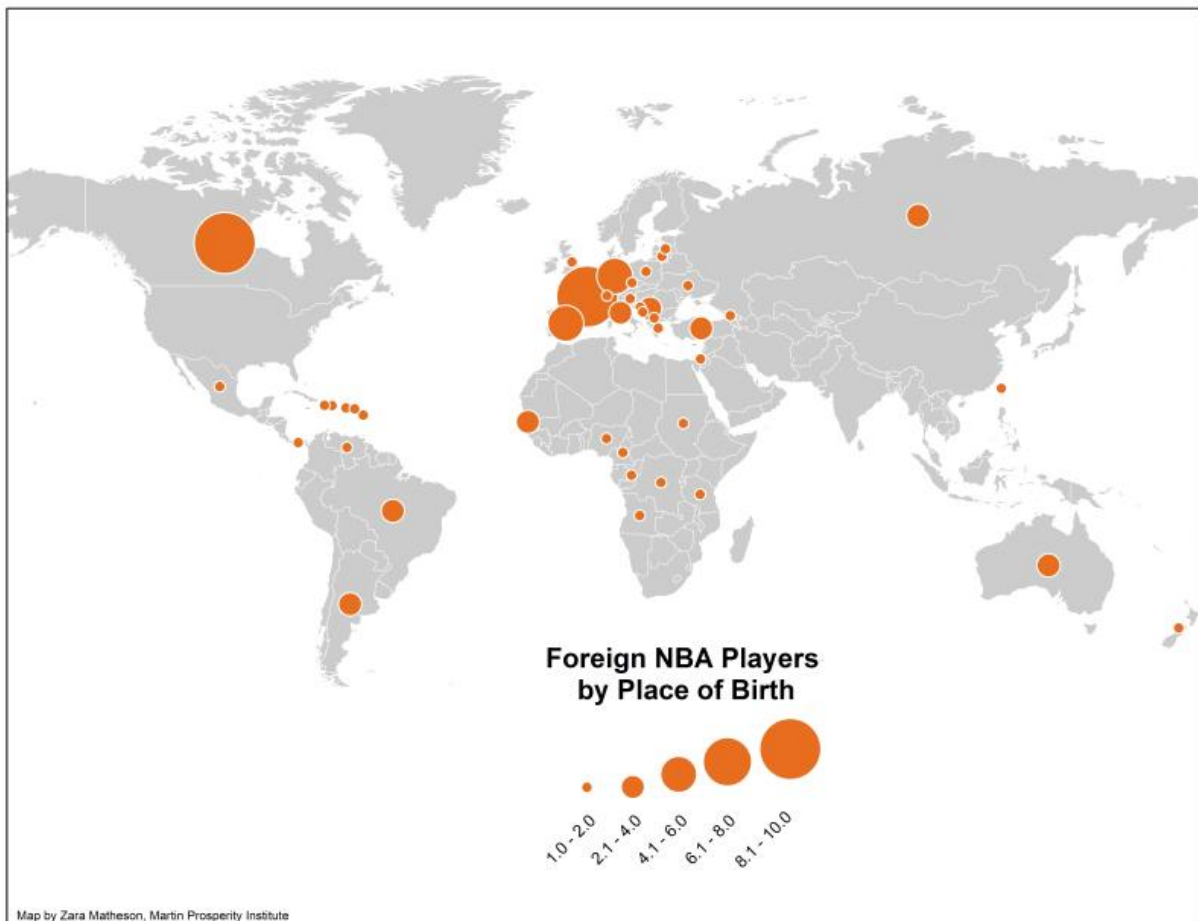
Unatoč ovim velikim porastima broja igrača, udio stranih igrača koji igraju NBA 2001. bio je 13%. U sljedećoj sezoni koja je predmet usporedbe (2007./2008.) udio je porastao na 19%, a danas je taj udio neznatno veći od 20%. Dakle, osim što se neprestano povećava broj igrača koji dolaze iz stranih zemalja, neprestano se povećava i ukupan broj igrača NBA-a (NBA, 2022).

Posljedica uvoza tako velikog broja igrača iz različitih zemalja u konačnici rezultira time da druge košarkaške lige nikada ne će uspjeti dostići kvalitetu igre koja se igra u NBA-u. Kad se promotri tranzicija igračkih pozicija, jasno je da su se igračke pozicije stranih igrača postupno mijenjale tijekom promatranog razdoblja. U sezoni 2000. – 2001. bilo je 43,9% središnjih igrača (25), 24,5% napadača (14), 14,9% bekova (8), 8,8% organizatora (5) i 8,8%

bekova/šutera (5). Ukratko, središnji igrači zauzimali su polovicu svih stranih igrača. Bilo je tu niz poznatih inozemnih centara poput Dikembea Mutomba, Arvydasa Sabonisa i Vlade Divca 1990-ih. Jedno od objašnjenja porasta stranih centara može biti nedostatak velikih igrača u NBA-u. S druge strane, danas je 29,4% napadača, 17,4% centara, 14,6% bekova, 9,2% organizatora i 4,6% bekova/šutera. Tako vidimo da dok se broj stranih centara smanjio, broj stranih napadača je porastao. Promjena na igračkim pozicijama stranih igrača može se objasniti izvanrednim uspjehom europskih i argentinskih momčadi na međunarodnim natjecanjima (Basketball reference, 2022).

Slika 4.1. prikazuje gdje se NBA najviše raširio po broju igrača koji dolaze iz pojedine regije:

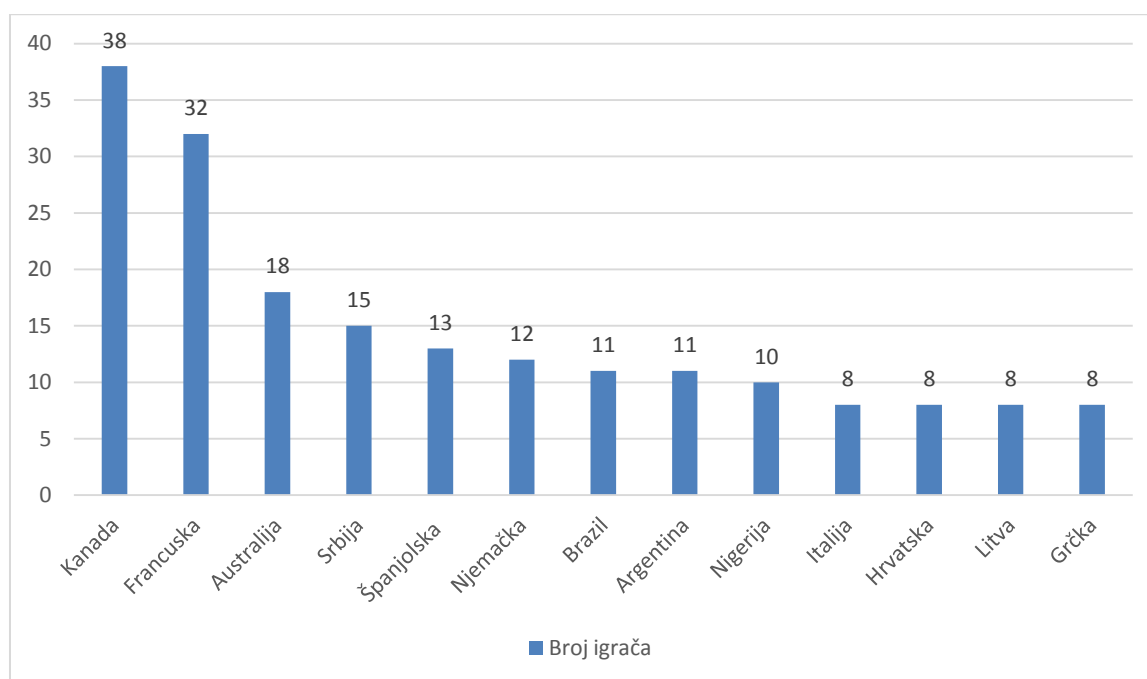
Slika 4.1. NBA igrači po mjestu rođenja

Izvor: <https://www.samford.edu/sports-analytics/fans/2015/nba-globalization-a-three-pronged-strategy> (12.08.2022.)

Najviše igrača u NBA-u dolazi iz Sjedinjenih Američkih Država. Ipak, globalizacija NBA-a koja je zahvatila cijeli svijet u NBA dovela je i igrače iz brojnih drugih zemalja. Karta prikazuje gustoću broja igrača s pojedinog područja. Točan broj igrača po državama donosi grafikon 4.1.

Graf 4.2. Broj igrača NBA koji nisu rođeni u SAD-u

Izvor: Autor rada

U sezoni 2022./2023. u NBA-u igra 1303 igrača iz SAD-a te 301 igrač koji nije iz SAD-a. To znači da otprilike 20% igrača nije rođeno u SAD-u. najviše, 38 igrača dolazi iz Kanade, a slijede ju Francuska, Australija, Srbija i Španjolska. U grafikonu je prikazano prvih deset zemalja, no sveukupno u NBA-u danas igraju igrači iz 50 različitih država svijeta. Osim SAD-a najveći broj dolazi iz regije Jugoistočne Europe. Čak 49 igrača dolazi s tog prostora što čini jednu šestinu ukupnog broja stranih igrača. Slijedi je regija Zapadna Europa s 45 igrača. Povijest je pokazala da je gledanost i financijska sigurnost rasla paralelno s brojem superzvijezda koje su igrale NBA. Internacionalizacija NBA-a najbolje se događa upravo na način da igrači NBA-a dolaze iz što većeg broja različitih zemalja. Zanimljivo je primijetiti da od deset najbolje plaćenih igrača NBA-a samo je jedan koji nije rođen u SAD-u – Grk Giannis Antetokounmpo. Prvih deset igrača ima godišnju plaću veću od 40 milijuna dolara. Ipak, najskuplji transfer NBA-a je onaj Nikole Jokića koji bi trebao stupiti na snagu od sljedeće sezone čime bi Jokić trebao postati najviše plaćeni NBA igrač ikada. Različiti izvori donose različite brojke, no najvjerojatnije će se raditi o cifri od 270 milijuna dolara koje će za Jokića platiti Denver Nuggets (ESPN, 2022).

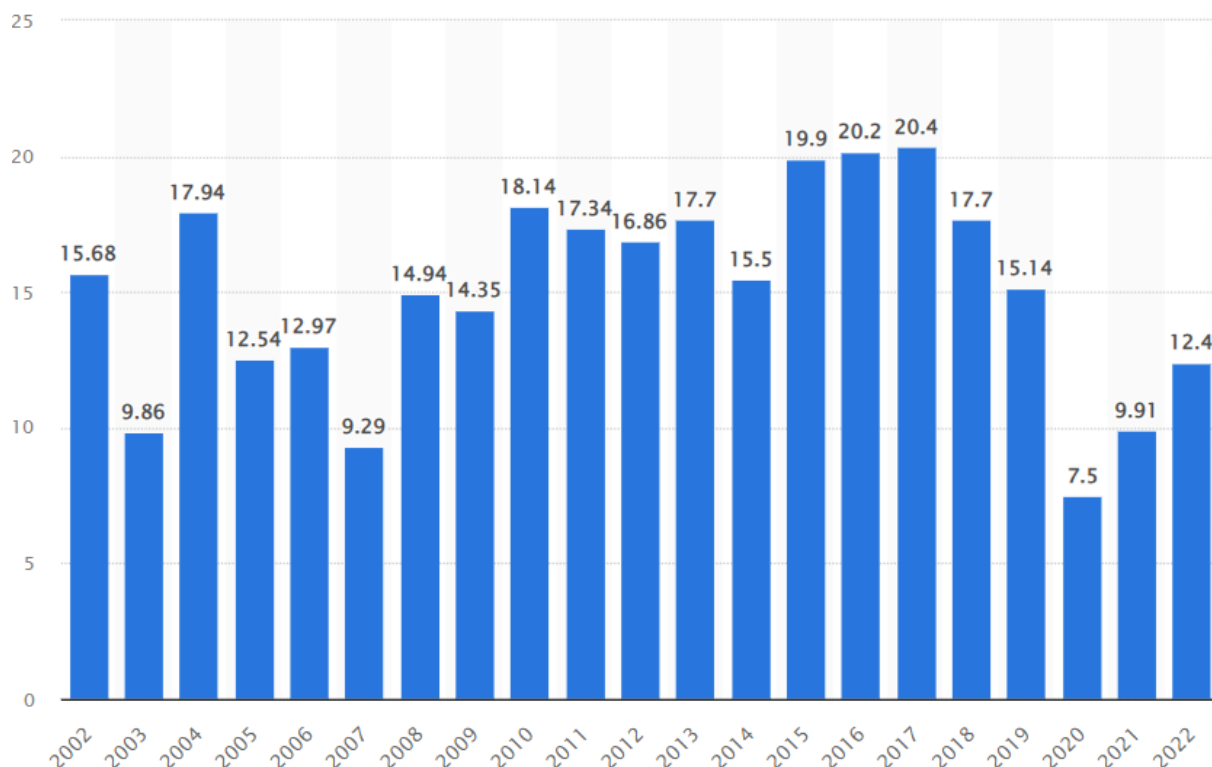
U prethodnim je odlomcima promatran aspekt globalizacije NBA-a u vidu broja stranih igrača. U nastavku će se prikazati analiza globalizacije NBA-a u smislu gledanosti te susljedno marketinga.

4.2. Globalizacija NBA-a

Internacionalizacija i globalizacija u određenom opsegu pojmova su sinonimi, no može se odrediti distinkcija dvaju pojmova na primjeru NBA-a. Internacionalizacijom NBA-a može se smatrati polagani proces ulaska sve većeg broja internacionalnih igrača u NBA, a globalizacijom NBA-a može se smatrati proces širenja NBA-a kao prepoznatljivog brenda u cijelom svijetu. Internacionalizacija je pojam koji u većoj mjeri pokriva klubove i igrače, a globalizacija obuhvaća marketing.

Neki od najznačajnijih pokazatelja globalizacije su gledanost i ekonomija koja stoji iza NBA-a. Najpoznatije NBA utakmice su finalne utakmice. Tijekom godina u SAD-u gledanost finalnih utakmica može se pratiti na nacionalnoj televiziji ABC, a broj gledatelja vrlo je varijabilan. Broj gledatelja prikazan je slijedećim grafom:

Graf 4.3. gledanost NBA finala po godinama

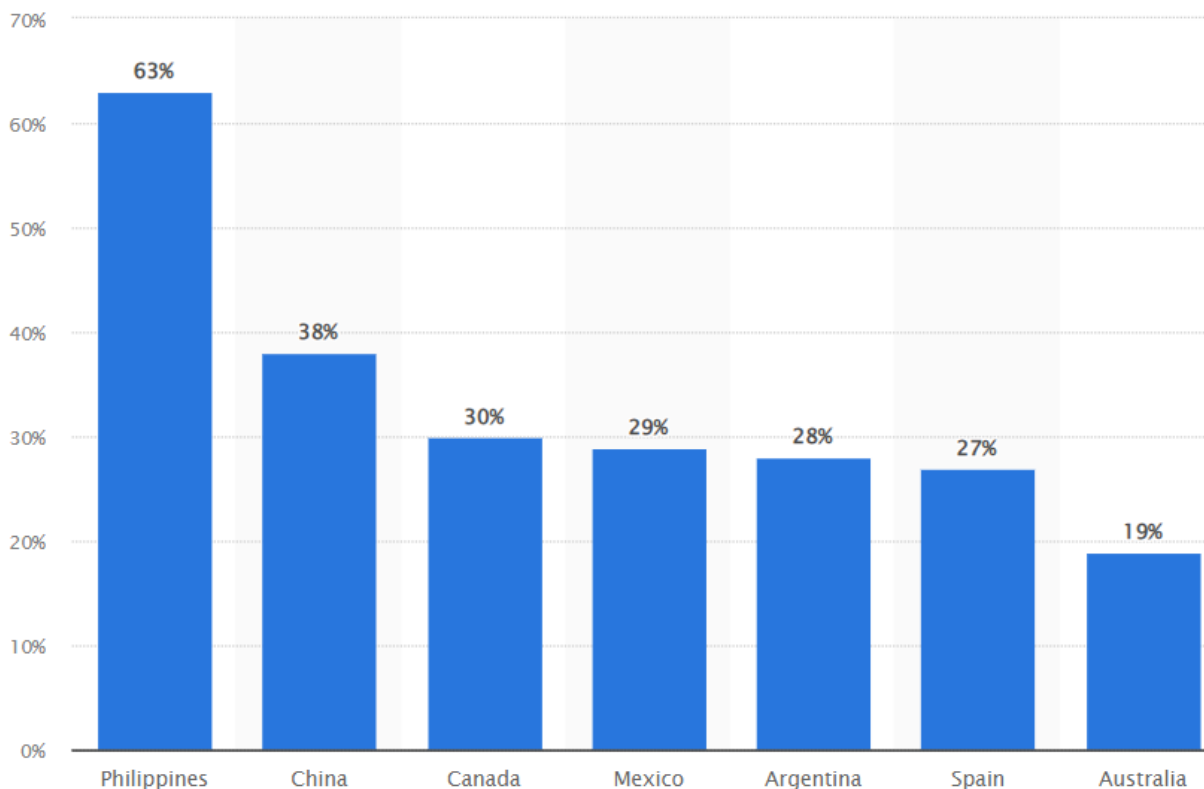
Izvor: <https://www.statista.com/statistics/240377/nba-finals-tv-viewership-in-the-united-states/> (14.08.2022.)

Promatrajući podatke o gledanosti nemoguće je uspostaviti stabilnu liniju trenda. Najveća gledanost bila je od 2015. do 2017. U te tri godine gledanost je rasla, da bi 2018. počela

padati. Najstrmoglaviji pad dogodio se 2020 kada je gledanost pala za više od 50% u odnosu na prethodnu godinu odnosno 66% u odnosu na godinu kada je gledalo najviše ljudi. Stabilne brojke gledanosti bile su između 2008. i 2019. kada je gledanost bila između 15 i 20 milijuna. Najvažnija činjenica koja ukazuje na stvarno smanjenje gledanosti jest da su u razdoblju između 1995. i 2000. utakmice bile znatno gledanije nego u razdoblju nakon. Najveća gledanost bila je 1998. godine kada je posljednju utakmicu gledalo čak 36 milijuna gledatelja, dok je istu utakmicu 2020. gledalo 4 milijuna, a 2021. 6 milijuna gledatelja. Promatrajući trend u samo posljednje tri godine, gledanost je u porastu, no dugoročniji trend ipak ukazuje na snažan pad gledanosti. Ključni ljudi iz NBA-a su itekako svjesno problema vezanih uz padanje gledanosti te se radi na pojačavanju marketinga kako bi se gledanost povećala (Shea, 2022).

I dok u SAD-u gledanost NBA utakmica neprestano pada, čini se da se s internalizacijom NBA-a gledanost povećava u ostatku svijeta. Graf 4.4. prikazuje porast gledanosti NBA utakmica u prethodne tri sezone.

Graf 4.4. Porast gledanosti NBA-a u svijetu

Izvor: <https://www.statista.com/statistics/1245773/nba-interest-worldwide/> (14.08.2022.)

Gledanost je najviše porasla na Filipinima. U odnosu na sezone prije 2019. koje je gledalo nešto više od sto tisuća ljudi, prethodne tri sezone gledalo je gotovo dvjesto tisuća ljudi. U Kini je NBA finale do 2018. gledalo 1,2 milijuna ljudi, a 2021. i 2022. 1,8 milijuna. U cijeloj Europi gledanost NBA-a poraslo je za 15%, no i dalje su brojke u stotinama tisuća, a ne u milijunima. Razlog tome je i vremenski razmak koji postoji u Europi u odnosu na SAD. Kako bi se premostio problem vremenske razlike, NBA se već od 1970. počeo povremeno igrati u Europi, no dok se od 1970. do 1980. igralo samo četiri utakmice u Europi, od 1984. svake godine utakmice se igraju u Europi. Jedna velika pauza je napravljena nakon 16. listopada 2019. zbog pandemije. Sljedeća NBA utakmica na području Europe igrat će se 23. siječnja 2023 (Vogt, 2022).

Osim same gledanosti, proizvodi s logom NBA-a mogu se pronaći svugdje u svijetu. Iako je njihova prodaja najveća u SAD-u danas se i u Europi nalazi nekoliko NBA trgovina, a proizvode poput popularnih *džordanica* danas nose brojni Europljani.

5. ZAKLJUČAK

Potpuno sigurno može se zaključiti da je u svojim najranijim godinama NBA bio isključiv. Neosporno je da je igranje NBA-a bilo rezervirano za bijelce iz Sjedinjenih Američkih Država. Ipak, ovo je još jedan od primjera koji pokazuje kako sport ne poznaje diskriminaciju pa su svoj put u NBA prvo pronašli crnci, a zatim i igrači iz drugih država. NBA je organizacija, no sport košarka je iznad bilo koje organizacije. To je najbolje potvrdila činjenica da je NBA svoj procvat doživio tek kad je dopustio internacionalizaciju i globalizaciju.

Kako je istraživanje pokazalo, NBA danas jest internacionalna organizacija, a klubovi koji igraju u NBA-u nerijetko su se okušali i u igri protiv europskih klubova. Ipak, udio igrača NBA-a koji ne dolaze iz SAD-a i dalje je vrlo nizak. Ipak, to nije jedini pokazatelj internacionalizacije. Važnije od trenutnog omjera broja igrača jest promatrati trend, a trend je takav da u NBA-u igra sve veći i veći udio stranih igrača. Prisutnost velikog broja stranih igrača u NBA-u pokrenula je i proces globalizacije.

Dok u SAD-u opada gledanost utakmica NBA-a, gotovo svugdje dalje u svijetu gledanost raste. Utjecaj NBA-a širi se ne samo u svijetu igrača košarke, nego i u svijetu gledatelja košarke. Tako su sve popularniji NBA dućani, a stvorena je čak i računalna igrice u kojoj su prikazani NBA timovi.

Nakon povijesne analize, preostaje još pogađati u kojem će se smjeru NBA razvijati, a to je najvjerojatnije smjer još veće internacionalizacije i globalizacije.

Bibliografija

1. Adams, M. (2022). *NBA*. Preuzeto 1. kolovoza 2022. iz The 1980s All-Decade Team: <https://www.sportingnews.com/ca/nba/news/the-1980s-all-decade-team/hsxyp0oubis51est67xoi12o1>
2. *Basketball reference*. (2022). Preuzeto 13. kolovoza 2022. iz NBA & ABA Single Season Leaders and Records for Player Efficiency Rating: https://www.basketball-reference.com/leaders/per_season.html
3. Chiba, N. (2012). Globalisation and management of the National Basketball Association since the 1980s. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 3-4(11), str. 143-157.
4. Donatien, J. (2020). *Clutch points*. Preuzeto 1. kolovoza 2022. iz An appreciation of the NBA in the 2000s: <https://clutchpoints.com/an-appreciation-of-the-nba-in-the-2000s/>
5. *ESPN*. (2022). Preuzeto 12. kolovoza 2022. iz NBA Player Salaries - 2022-2023: <http://www.espn.com/nba/salaries>
6. Fromal, A. (2013). *Bleacherreport*. Preuzeto 1. kolovoza 2022 iz Ranking Each Decade of NBA Basketball, from the 1960s to Today: <https://bleacherreport.com/articles/1554991-ranking-each-decade-of-nba-basketball-from-the-1960s-to-today>
7. Gelso, N. (2009). *Bleacherreport*. Preuzeto 1. kolovoza 2022. iz How the NBA Climbed Mountains Through an Era of Outlandish Proportions: <https://bleacherreport.com/articles/303726-how-the-nba-climbed-mountains-through-an-era-of-outlandish-proportions>
8. Harris, C. (2022). *The Washington Post*. Preuzeto 31. srpnja 2022. iz How the NBA's 75th anniversary sweeps away its early history: <https://www.washingtonpost.com/sports/2022/01/21/nba-history-nbl-baa/>
9. Kottke, M. (2022). *Beyond the Match*. Preuzeto 3. kolovoza 2022. iz Success all around the world: The Globalisation of the NBA: <https://beyond-the-match.com/en/insights/success-all-around-the-world-the-globalisation-of-the-nba/#:~:text=In%20the%2021%2F22%20season,are%20distributed%20around%20the%20world.>

10. Krasnoff, S. (2017). *The Washington Post*. Preuzeto 3. kolovoza 2022. iz How the NBA went global: <https://www.washingtonpost.com/news/made-by-history/wp/2017/12/26/how-the-nba-went-global/>
11. Mintzer, R., & Mintzer, E. (2020). *The NBA Story*. New York: Harper Collins Leadership.
12. Moreland, T. (2011). *Bleacherreport*. Preuzeto 1. kolovoza 2022. iz NBA's Best Players of the Decade: 1950s Edition: <https://bleacherreport.com/articles/614028-nbas-best-players-of-the-decade-the-1950s-edition>
13. *NBA*. (2022). Preuzeto 13. kolovoza 2022. iz Player statistics: <http://www.nba.com/stats/players/>
14. Shea, B. (2022). *The Athletic*. Preuzeto 17. kolovoza 2022. iz Sports on TV: NBA Finals viewership unimpressive, but culture wars aren't the culprit: <https://theathletic.com/3353720/2022/06/07/nba-finals-viewership-sports-on-tv/>
15. *United Language Group*. (2022). Preuzeto 31. srpnja 2022. iz The Globalization of the NBA: <https://www.unitedlanguagegroup.com/blog/globalization-of-the-nba>
16. Vijay, A. (2022). *sportskeeda*. Preuzeto 2. kolovoza 2022. iz NBA : The Old School Era Versus The Modern Era: <https://www.sportskeeda.com/basketball/n-b-a-the-old-school-era-versus-the-modern-era>
17. Vogt, T. (2022). *Sports gazette*. Preuzeto 17. kolovoza 2022. iz NBA's disappointing return to Europe: <https://sportsgazette.co.uk/nba-returning-to-europe/>

Popis tablica, slika i grafova

Graf 4.1. Broj stranih igrača u NBA-u u sezoni 2007./2008.	17
Slika 4.1. NBA igrači po mjestu rođenja.....	19
Graf 4.2. Broj igrača NBA koji nisu rođeni u SAD-u.	20
Graf 4.3. gledanost NBA finala po godinama.....	21
Graf 4.4. Porast gledanosti NBA-a u svijetu.....	22